

Margriet de Moor
SLIKAR IN DEKLE

prevedla Tanja Mlaker

Voice: *whispering, leggicissimo* Mein junges Le-ben hat ein End,
secco vibrato *pp*

Harp/Celesta: *p* *pp*

Mein junges Leben hat ein End ...
 (Moje mlado življenje se končuje ...)
 Jan Pieterszoon Sweelinck,
 priredba Louis Andriessen

Ampak tista Judovska nevesta –
 kako brezmejno simpatična slika ...
 Vincent van Gogh

Tedaj, tukaj

Tistega dne, ko naj bi obesili dekle, je slikar že zgodaj zjutraj odšel v mesto. Običajno je ob tej uri delal, zdaj pa je stopal po ulici ob kanalu Rozengracht. Bilo je nekaj po deseti, vreme je bilo zelo lepo. Že ves teden se je počutil utesnjenega, zdaj pa se je sprostil. Prvi majski dnevi so že sami po sebi veseli, ljudje še ne mislijo na poletje, polno soparne vročine. V jutranji svetlobi so pročelja hiš siva in rjava, črne še ne potrebuješ, nebo nad mestom je neopisljivo modro. Prečkal je cesto. Njegovo čelo, ki je bilo polno horizontalnih gub, mu je dajalo videz misleca, kar je tudi bil. Slikarji so vajeni misliti s svojimi rokami.

Na križišču s kanalom Prinsengracht je opazil, koliko ljudi je bilo na ulicah. Vsi so stopali v smeri mostu prek kanala Nieuwezijds Achterburgwal. Po kaj pa hodijo vsi tja k Mestni hiši? Kajti vsakdo, ki je hodil tu naokoli, je šel proti Damu. Na ovinku, nekaj korakov naprej, je obstal in se sklonil, da bi se pozanimal. Ob vznožju stopničk pri vhodu za služinčad je neka ženska z obema rokama na silo zapirala vrata.

»Kaj se dogaja?«

Hišna pomočnica se je ozrla prek svoje rame. Videla je ostarelega gospoda s predirljivimi očmi, ki ni vedel, kar so po njenem mnenju že nekaj dni vedeli vsi v mestu. Povzpe-la se je po stopnicah.

»Kako pa tega ne veste!«

Bil je dan sodbe.

Ni se odzval.

Na Damu je bila usmrtitev.

O, je prikimal in že hotel oditi naprej, toda ženska je še naprej vpadljivo strmela vanj. Povedati mu je morala še neko podrobnost. Videl je, kako so se ji lica in usta za hip spačili, v njenih očeh je poblisnila radovednost, silovita kot veliko hrepenenje.

»Ženska,« je rekla. »Dekle. Šele osemnajst let ima.«

Stopila je korak naprej in vstran, da bi mu dala prosto pot.

»Ob enajstih se bo zgodilo,« je še rekla.

Ko je stopal naprej, je bil načeloma še zmeraj namenjen v ulico Warmoesstraat, da bi pri enem svojih dobaviteljev nabavil stvari za sliko, za nastajajoče delo, ki je v tem trenutku že močno prehitelo njegov razum in tudi njegove misli ter ga zato vleklo kakor magnet. Ljubezenski par, dvojica v zlati in rdeči barvi, postavljena v temen prostor. Za spremembo to platno ni bilo že vnaprej nekemu namenjeno; vse do trenutka, ko bo nujno potreboval denar, je to, kar je prikazovalo, pripadalo samo njemu. Toda novica, ki jo je pravkar slišal, se mu je vtihotapila v srce in bo tam ostala, zahtevajoč njegovo pozornost. Usmrčitve so se v mestu seveda redno odvijale. Nekateri so jih hodili gledat, se pravi vsaj nekaj sto ljudi, in če je primer buril domišljijo, jih je bilo včasih tudi več kot tisoč; drugi pa niso tega nikoli počeli.

Kot otrok je v Leidnu seveda že videl obešenje. Zadržavanja pa ne. Je to posebnost, namenjena zločinkam? Sede. Se jim je tako morda zdelo spodobnejše?

Medtem ko so mu v ušesih še odzvanjale besede, ki so mu naznanjale, kaj se tukaj pripravlja, kaj se že dogaja v življenju dekleta, ki ima šele osemnajst let, je prispel do mostu, prav v trenutku, ko so zazvonili zvonovi. Najprej bolj oddaljeno, topo, počasi, že kmalu pa so jih preglasili

težki udarci naravnost nad njegovo glavo, v cerkvi Westerkerk.

Pretiravajo, je pomislil.

Dejansko so cerkve danes zvonile več kot običajno in to je bilo mogoče razumeti. V tem mestu že dolgo niso usmrtili nobene ženske, če smo natančni, že enaindvajset let. Moške so na smrt obsojali dokaj redno. Tatove, nasilneže, povratnike, v nekem trenutku pa je začel oblastem nepotrebni cirkus presedati, in so jih vrgli na mučilno kolo ali pa jih obesili.

Čeprav je bil Dam neposredno na njegovi poti, je gneča poskrbela za to, da je slikarja zdaj drugače, ukazovalno, požrla množica in ga potegnila s seboj. To mu je paralo živce. Pred kratkim je v neki knjigi videl podobo malika. Ta je imel rogato glavo bivola in štiri ukrivljene človeške roke. Ob določenih dneh – tako je z zanimanjem prebral – so v notranjosti kipa prižgali velik ogenj in ljudstvo je imelo priložnost, da se prikupi bogu s tem, da mu v njegovo žareče naročje položi žrtveni dar, sadje, žive ptice, sesalce, sužnja, ujetnika ali – kar je božanstvo še najbolj spoštovalo – lastnega otroka.

Žrtvovati lastnega otroka, po treznem razmisleku, zatem ko si mu najprej zvezal nogice kakor perjadi. V takem primeru pa nemara res prestopiš mejo. Ali so ti divjaki v narečju, ki se zdi blazno, čeprav to morda ni, prepoznali jezik svojega boga?

Vprašal se je, ali ne bi bilo bolje, če bi zavil levo. Ni mu bilo do usmrtitve, ne usmrtitve človeka ne usmrtitve boga. Niti leto še ni minilo, odkar mu je umrla žena. Prek enega od mostov v ulici Nieuwe Dijk si prav tako prišel na drugo stran Damraka. Medtem je že zagledal zadnjo stran pročelja Mestne hiše, ki se je orjaško, rumenkasto belo dvigala proti nebu, pri zemlji blatno sivkasto obarvana; ta zgradba

je po višini prekašala celotno okolico. Tam, desno, v eni od celic pod zemljo, je torej sedelo tisto dekle in nad njeno glavo se je dvigala ena najmogočnejših zgradb v Evropi, preplet dovršeno uravnovešenih dolžin in višin, vse natančno izračunano, in s samovšečno voljo strogo nadzorovan vrvež vseh izvajalcev del, od vodje gradnje do zidarja, ki je izžareval eno samo sporočilo.

To je Amsterdam, to je svet.

Sklenil je roke na hrbtu in upočasnil korak. Zgradba, v kateri je bil že dostikrat, se mu je v duhu razprla kakor hiša iz kart. Stopnišča, galerije, uradi, vse je bilo razvrščeno okrog bleščeče dvorane, ki je bila last mestnega prebivalstva, moralno imetje meščanov, ki so imeli vso pravico, da so, kadarkoli se jim je zahotelo, stopili v stavbo, si jo ogledali, uredili stvari in s svojimi natikači stopali po v marmornata tla vstavljenih krogih zemljevida neba in sveta.

Ko ga je prešinila neka zamisel, se je ustavil. Tovrstne prebliske je moral človek zmeraj vzeti resno. Neki moški s psičkom v naročju se je zaletel vanj. Spogledala sta se, komaj za ped narazen, ne dlje kot za sekundo, v kateri je eden pomislil: zakaj ne bi teh dveh dovršenih krogov enkrat postavil navpično, kot ozadje za moški portret? In v kateri drugi ni mislil prav ničesar, ker so mu v glavi doneli zvonovi, bučeči klic, ki ga je bilo brez dvoma slišati tudi globoko v zgradbi.

Še malo, pa bodo šli molit z zločinko.

Kot je v navadi, jo bodo potem še zadnjič vprašali, ali se kesa.

Trmasto dekle bo reklo, da ne.

Bolne, slepe, manjkajoče oči

Zatem ko je jezno ošinil zgradbo, ki mu je odgovorila z nedostopnim pogledom in imela s tem povsem prav, je zavil levo. Čudeži imajo zmeraj prav. Stavbenik tega poslopja, pijači vdan prepirljivec, toda tak, ki je dobro poznal Vitruvijevo biblijo arhitekture, se je strinjal z nekaj trdnimi argumenti svojega poganskega kolega. Seveda! Misliti veličastno pomeni misliti odrezavo. Z zelo jasno glavo je sedel k risalni mizi.

Zgradba stvarstva je popolna zaradi svojih dovršenih mer. Stvarstvo, se pravi bog, misli simetrično. Njegove aritmetične in geometrijske mere, ki veljajo za celotno vesolje, veljajo seveda tudi za njegov izdelek številka ena. Za nas. Če naj bi stavba odražala popolnost stvarjenja, potem je torej najbolje, če je zgrajena po vzoru človeškega telesa.

Tako je torej prišlo do tega, da so prebivalci Amsterdama, kadar gredo mimo Mestne hiše ali stopijo vanjo, deležni nekaj mogočnih modrosti, ki izhajajo še izpred leta nič. Človeku jih ni treba razumeti. Samo pogledati mora dimenzije pročelja in razporeditev oken, kapitelov in fasadnih okraskov, in spoznanje se mu razgrne pred očmi kakor zastava. Tudi ti, mimoidoči, si ustvarjen po aritmetični in geometrijski podobi boga. Razširi roke postrani visoko v zrak, naredi pošten razkorak, vzemi pero in ravnilo in zariši kvadrat s točkami na koncu rok in nog. Ta bo, enako kot dovršen božji kvadrat, s svojimi točkami spadal tudi natančno v dovršen božji krog!

Velik čudež, dokazljivo resničen.

Ta mladi svetovni čudež počiva na ogrodju iz tisočev borovih debel. Amsterdamski delavci so jih ob petju in tuljenju zabili naravnost skozi močvirnata tla v trdni pesek na dvanajstih metrih globine. Robato, nevidno, požrtvovalno delo. Kdor pa vstopi v to stavbo, takoj vidi, da je lahko delo v tem mestu tudi brezmejno veličastno, brez sramu samovšečno. Umetniki se morajo imeti za izredno sposobne. Če ne bi bili zelo dobri, jim ne bi uspelo. Kipi, okna, lestenci, slike, reliefi in mozaiki v notranjosti so tako tudi vsak posebej mojstrsko zasnovani in narejeni. Mi, meščani, lastniki te zaslepljujoče razstavljene lepote, ugotavljamo, da je mogoče svet z nekaj dobrimi rokami ustvariti po lastni volji.

Tujci običajno nekaj časa osuplo molčijo.

Potem pa: »Eh ... Bazilika svetega Petra je večja.«

»Res je, toda tisto je cerkvena zgradba.«

»Po mojem je Doževa palača v Benetkah vsaj tako velika in zagotovo tudi tako krasna.«

»Ampak kot navaden meščan nimaš vstopa vanjo.«

»Palača Uffizi v Firencah ...«

»Enako, gospod, povsem enako, ni ravno javna zgradba!«

Tudi slikar je bil s svojimi mislimi še notri. Na poti k drugemu mostu pri ulici Nieuwe Dijk, ne k prvemu, ker se mu je zdel še preblizu bližajoče se nasilne smrti, je stopal po ulici Nieuwezijds Achterburgwal, toda v resnici je bil njegov duh še tam, v Mestni hiši.

Prvo nadstropje. Čas dogajanja: pred enim letom in devetimi meseci. V eni od galerij v dvorani Burgerzaal visi na višini sedmih metrov največje in najdrznejše delo, kar jih je kdajkoli naslikal: zgodovinska podoba, ponižanje njegovega življenja.

Vseh pet je strmelo kvišku, on in štirje člani umetniške komisije, ki so jo sestavljali trgovec z lesom, ladijski magnat in dva od štirih mestnih županov, vsi zelo bogati in fini možje. Mesec avgust je bil tistega leta deževen. Zunaj je lilo kot iz škafo, notri so gorele sveče in bakle, a kljub temu je bilo v dvorani precej temno. Vseh pet je platno videlo že prej, vendar jim je drugemu za drugim znova vzelo sapo, tudi slikarju samemu. Zastrahujoči učinek je bil v tem, da je otipljivi svet – stopnice, zidovje, razsvetljava, pet resničnih moških – brez otipljive meje prešel v šest metrov širok in več kot pet metrov visok drugi svet, v katerem je bila svetloba svetlejša, prostor prostornejši in skupina moških za podolgovato mizo precej resničnejša od petih moških, ki so v tem trenutku gledali skupino na sliki. Prevladujoči lik omizja je bil ogromen štor, tip lopovskega vodje, vendar z neke vrste tiaro, torej pravzaprav papež. Bikovski vrat. Dvignjen meč v roki. Kot da bi se bili dvignili iz kakšne peklenske kovačnice, so sedeli skupaj v žarečem siju žarometa na robu prizora.

Slikar je čakal in poslušal težko dihanje okrog sebe. Včasih bes potrebuje nekaj časa, da se razplamti. Človek se razjezi, vendar ne ve zmeraj takoj, zakaj.

»Tako se to ne dela,« je slišal šepniti nekoga.

Trgovec z lesom.

Z visokimi zidovi, oboki in stopniščem je bila notranjost na platnu precej podobna notranjosti Mestne hiše, samo da je bila precej večja, nevarnejša. Zaradi nesramno strme perspektive si gledal tako rekoč iz luknje v zemlji kvišku na to skupinico moških, ki je očitno nekaj načrtovala; sam si mrtev, oni tam zgoraj pa živijo.

»Ne, tako se to ne dela.«

Ladijski magnat.

Še naprej so strmeli v sliko – platno je izžarevalo resnost, svobodo, pijačo in kri, to so stvari, ki ljudi pritegnejo – in potem so štirje regenti pogledali še pozorneje: na tem posvetnem mestu v kalvinistični Republiki je izžarevala neprimerne vrste svetost. Dvignjeni meči, obrazi, pribor in posoda, učenec, ki sede občuduje kelih, kakor da je od tega odvisno njegovo življenje – sicer seveda mojstrsko naslikano steklo, to so že videli, v tonih, ki so na paleti morda videti kot blato in smrkelj, vendar se na platnu obnašajo skrajno svetlo in veličastno.

Slikar je čakal, kakor da ne spada zraven. Kaj so hoteli? Ni znal brati obrazov, vsaj ne v resničnem življenju, ne brez vonja po smoli in lanenem olju, zadoščal mu je tudi košček oglja. Torej, kaj so hoteli? Nekaj sprememb, ne preveč, je seveda zmeraj mogoče doslikati. Tedaj se je trgovec z lesom odkašljaj, njegove oči so še zmeraj strmele v ogromnega barbara, ki je bil vodja omizja in bi moral v skladi z naročilom predstavljati prvega nizozemskega borca odporniškega gibanja, možje so v nekem nočnem gozdu skovali zaroto proti Rimljanom.

Njegov glas je zvenel mehko, a ogorčeno, kakor da je s težavo požrl kletvico.

»Videti je kot kakšna poganska verzija Jezusa pri zadnji večerji.«

Nato je slikar začutil, kako so se sprostili. Kako so ostali dojeti, da so torej dobro videli. Vsi štirje so se zdaj ozrli proč od slike in k njemu, vendar on ni rekel ničesar, samo nedoločno je prikimal. Ponižanje bo prišlo, toda zdaj je bilo še abstraktno. Zdaj še ni privzelo podobe voza, običajno namenjenega prevozu piva, ki se z velikim truščem prikotali po Rozengracht in ustavi pred hišo številka 184. To se bo zgodilo šele nekaj dni pozneje.

Še preden bo kdo potrkal, bo njegova žena odprla vrata.

»Za božjo voljo! So že pripeljali!«

Slikar in njegova žena se bosta srečala sredi stopnic, on bo pritekkel iz prvega nadstropja, kjer bo prav tedaj delal, ona od odprtih vrat, skozi katera je bilo mogoče na cesti videti konja, praznega kozla in kos sramotnega, vse do ojnice spredaj potisnjenega tovora: nemarnega umazanosi-vega zvitka, preganjenega, tako da je počez meril le nekaj metrov.

Ne še. Niti govora še ni o tem. Umazanosiivi zvitek je v tem trenutku še čudovito razgrnjen visel na steni in razkazoval vse svoje barve, na enem najčastnejših mest, kjer bi sploh lahko visel. Pravzaprav druga izbira, seveda, pa vendarle. Medtem je komisija izrazila kritične pripombe o surovem stilu slike, argumenti, ki so bili brez dvoma pomembni, a so avtorju dela izvabili nasmešek – presneto, to je moja najboljša slika skupine, še boljša od tistih strelcev, ki zdaj vendar že kakšnih dvajset let brez omembe vrednega pritoževanja visijo v De Doelen!

Njegov nasmešek je vzbudil nejevoljo.

»Čopič ni mesarska sekira,« je jezno zazvenelo.

»Včasih je,« je rekel slikar.

»Vi samo nekaj šušmarite.«

Slikar se je priklonil.

Eden od županov je tedaj odprl bledezeleno mapo, potegnili iz nje neko risbo in mu jo hotel dati v roke. Toda slikar se ni niti ganil.

Poznal je osnutek, in to so tudi dobro vedeli.

Ko je Mestna hiša potrebovala osem slik, da bi z njimi javno razglasila, da smo mi, Batavci, vendarle nekoč premagali Cezarja, je to naročilo dobil njegov nekdanji učenec. Izredno spreten mož in po sodbi Amsterdama v tistem trenutku enako slaven kakor grški Apel, slikar vseh slikarjev, katerega dela ni nikoli nihče videl in ga tudi nikoli ne

bo, njegove slike obstajajo samo v besedah. Toda kateri talent se lahko kosa s takšnim izzivom: naslikati osem platen, ki lahko skupaj postanejo znamenito življenjsko delo za vse večne čase? In dejansko pripravljalne skice še niso bile gotove, ko je srečnež umrl, ni bilo jasno, zaradi česa natanko, morda vendarle zaradi pomanjkanja talenta.

Ponižanje, zdaj že povsem blizu, je postalo neizogibno, ko se je razvnel pogovor o očesu, o manjkajočem očesu batavskega upornika.

»Taka odurna raza,« je nergal eden.

»Ja, taka grda pohaba, in to sredi obraza!«

Slikarjev pogled je oživel. Če je lahko z navdušenim zadovoljstvom na kaj mislil, potem so bile to prav prazne očesne votline, slepi in enooki, ki so skoraj po nuji krasili njegova platna, slike na lesu in jedkanice.

»To oko, ja ...«

Pritrjujoče je še enkrat dvignil pogled k široki dvojni krasti na zašitih vekah.

»Pravijo, da ga je izgubil. Predvidevam, da to veste, Tacit je povsem jasen glede tega.«

Prikimali so, mu pod nos potisnili skico nekdanjega učenca in rekli, da je imel sposobni slikar na voljo tudi druge, lastne možnosti. Odsotno, z malce lahko glavo, se je zazrl vanjo. Pravkar sta mu prišla na misel dva krasna primera oslepitve, tej temi je že posvetil nekaj zelo dobro naslikanih platen. Zdaj je nenadoma uvidel, da so si bile okoliščine teh dveh starozaveznih incidentov podobne na prav posebej sovražen način. Ko so spečemu Samsonu potisnili v oči konec žareče palice, najprej skozi eno oko, potem skozi drugo, je ležal in sanjal, da njegova glava še zmeraj počiva v naročju ženske, v katero je bil neznansko zaljubljen. Ko je pošteno Tobit dobil nase tovor vrabčjega

dreka, je z odprtimi očmi ležal pod drevesom in mislil na Boga.

»Poglejte,« so rekli in s prstom pokazali na skico. »Mož, ki sprejema velike odločitve, mora biti sposoben izredno dobro videti. To je vaš pokojni kolega tukaj torej odlično razumel. Vodjo s poškodovanim očesom lahko naslikaš tudi v profilu.«

Vljudno je gledal zaprto črto mandljeve oblike, črto srepečega očesa.

»Škoda. Tega se ne sme storiti.«

Regenti so se spogledali in odločili. Ponižanje je postalo dejstvo. Slikar pa je bil zdaj z mislimi pri svojem očetu, ki je nekaj let pred smrtjo oslepel.

Ta spomin je izhajal iz zimskega dne, ko je sredi dopoldneva obrisal svoje čopiče in zamenjal hišne natikače za par čevljev, ker je nenadoma sklenil, da mora svojega starega očeta zdaj, ko je to še mogoče, pogosteje obiskovati. Bil je v ranih dvajsetih letih, toda stanoval in delal je že zase. Tistega dne je pihal ledeno hladen veter. Leiden je gosto pozidano utrjeno mestece, toda tistega dopoldneva se je zdelo, da je veter z enim samim neprekinjenim sunkom privršal naravnost od severnega tečaja skozi vseh osem mestnih vrat hkrati. Kanal Galgewater je kakor zmeraj preletavala množica vrešččih galebov. Beli plenilci, ki so iskali hrano, živo ali mrtvo, to jim je bilo vseeno. Videl je, kako so švigali nad zamrznjenimi barkami in se skoraj zaletavali vanje. Ko je prišel do hiše v ulici Weddesteeg, mu je uspelo zatikajoča se vhodna vrata odpreti šele s sunkom. Tedaj, hkrati s škripanjem lesa, se je iz teme zaslišal krik. V naslednjem trenutku je videl svojega očeta, stoječega pokonci v kuhinji, ki jo je razsvetljeval samo plamen ognjišča, kako se mu tipaje približuje. Oči na obrazu,

odvrnjenem od ognja, so bile črne. Bile so roteče, zbegane, uperjene tik zraven mesta, kjer je stal on.

Bakle so plapolale. Vodja komisije, eden od županov, mu je poročal, kaj so na žalost morali skleniti. Trije moški so ga nato pozdravili s kretljivo roko in odkorakali proč prek galerije. Četrti, ki ga je napadel kašelj, mu je še nekaj časa delal družbo, vtem ko se je mučil s svojim robcem.

To ga je razjezilo.

»Za požirek piva morate dol!«

Mož je prikimal, vendar mu je samo obrnil hrbet, tako da je svoje solze in tesnobo pokazal samo sliki.

Zatorej se ni več zmenil zanj, zmajal je z glavo in odšel, ne da bi se še enkrat ozrl na v dovršeni perspektivi naslikano kompozicijo, ob kateri so resnični zidovi in resnična tla imeli le to vlogo, da nakažejo neko drugo arhitekturo. Kar se je v tej drugi arhitekturi zgodilo, dogodek iz zgodovine njegove domovine pred več stoletji, si je iz zaslepljujoče porazdelitve svetlih in temnih mest fino in samodejno utrlo pot do tukaj in zdaj: Nizozemci so zvesti, zanesljivi, pobožni, podjetni, odprti, odkriti, pošteni, uporniški, hladnokrvni, neuklonljivi in strašno bojeviti.

Obrnjeno mesto

Zlovoljen zaradi zvonjenja in prav nič pri volji, da bi temu posvetil eno samo misel, je stopal po ulici Nieuwezijds Achterburgwal, po ulici, ki bo čez nekaj stoletij izginila z mestnega zemljevida, zdaj pa je to ime še zaznamovalo široki kanal s stanovanjskimi hišami, katerega nabrežje je segalo vse do пристanišča. Kakor povsod v mestu so tudi tu spet kopali in čistili mulj. Delavci so zabijali v tla nekaj srednje velikih stebrov, to so počeli s pomočjo tako imenovane *marie*, stebra z vdolbino, ki so ga namestili povprek na zgornji del navpičnega stebra, potem pa ga je približno šest moških vleklo navzdol, tako da so se z vso težo obešali nanj. Zaradi hrupa zvonov so svoje delo opravljali togotno in molče, običajno so, zato da bi ohranjali ritem, v vseh mogočih variantah prepevali pesmico, ki se je začela z besedami: *Dol! Dol! Dol, marie!*

Pri trgovini, kjer je bil stalna stranka, je kot ponavadi na kratko postal in se zastrmel skozi izložbeno okno. Orožje, kipi, v kamenje spremenjene živali, ki kot živalska vrsta že tisoče let niso več obstajale, bolj mrtve kot smrt, ampak si jih vendarle lahko vzel v roke, si jih ogledal in jih, če si imel denar, kupil. Njegov pogled se je zaustavil pri nekaj knjigah na mizi takoj za oknom. Hebrejski, portugalski in latinski naslovi. Vsi so govorili o Bogu. Po besedah njegovega sina je po mestu pred kratkim hodil naokrog učen Jud, ki je z dobrimi argumenti trdil, da je Bog seštevek vsega, kar obstaja in se dogaja.

»Torej vključno z mojim zobobolom?« ga je razdraženo vprašal, saj sta to temo načela prav v trenutku, ko ga je

začelo zbadati v čeljusti, šele nekaj ur kasneje pa je blaznel od bolečine.

Njegov sin, ki je bil hitrega uma in hitrega občutka, ga je prestrašeno pogledal. Poznala sta se. Tako dobro sta se poznala, da sta se, ko je oče omenil svoj zobobol, oba v trenutku zavedela, da je zobobol zobobol, a hkrati tudi nekaj sramotnega, nekaj neznosnega, kar spada med tiste stvari, ki bi bile v spodobnem stvarstvu nepotrebne. Sin je mračno pogledal svojega očeta. Minilo je šele nekaj mesecev od smrti njegove mačehe, ki se je do poslednjega trenutka močno upirala težki bolezni, saj še ni hotela umreti.

Oče in sin sta ta pogovor začela stoje v kuhinji, bil je surov jesenski večer, okrog enajstih.

»Vključno s tem.«

Sin, ki je brezpogojno ljubil drugo ženo svojega očeta, je postavil na mizo steklenico žganja.

»Pa tole poskusi.«

Slikar in njegov sin sta sedla za mizo drug nasproti drugega. V hiši je bilo zelo tiho, dež je za trenutek ponehal, hčerkica in služkinja sta bili že v postelji. Sin, ki je prišel domov pred četrto ure in je imel še zmeraj na sebi suknjič, je s privzdignjenimi rameni nadaljeval svojo pripoved o mističnem pogovoru, v katerega se je zapletel v neki krčmi na Zeedijku.

»Tista krčma takoj na vogalu? Pri štorclji?«

Boleč zboldljaj. Slikar je vrgel glavo nazaj in zvrnil pijačo po grlu.

»Ja. Je še odprta?«

V odgovor si je slikar s hrbtom roke obrisal usta. »Slavite Gospoda,« je pridušeno zaklel in priprl oči. Po nekaj trenutkih tišine se je sklonil naprej prek mize in z zanimanjem pogledal svojega sina.

»S kom pa si bil tam?«

»Z dvema moškima, ki sta stalna gosta. Pila sta na račun.«

Sin mu je ponovno natočil kozarček.

»In eden od njiju je bil ta učeni Jud?«

»Ne, povedala sta mi, da ta trenutno stanuje v Rijnsburgu. Ampak še pred kratkim sta ga srečala, tukaj v mestu, pri nekem nekdanjem jezuitu, ki je zdaj oče petih otrok, in še precej natančno sta vedela, kaj vse je povedal.«

Slikar je spraševal, zato da je pač spraševal. Bolečina je začela popuščati, kakor pes, ki se skriva v svojo uto, vendar mu vseeno ne moreš zaupati.

»Kaj pa?«

Ko je poslušal, kaj sta stalna gosta pripovedovala o tem, kar je rekel tisti Jud, je slišal, kako sta se zunaj spet okrepla veter in dež. Sveto pismo ni vir eksaktnega znanja, marveč zbirka zgodb, ki so stare kakšnih dva tisoč let. Zgrabil je steklenico in rekel: »Dobro povedano!« Potem je dvignil glavo. Nekje je bilo slišati rahlo potrkanje. Na zadnji strani fasade desno se je morda premaknil kos žleba, če je res tako, potem je zdaj popustila odtočna cev za deževnico.

»... in povedala sta, da je rekel tudi, da je vse, po čemer lahko človek v svojem življenju sploh hrepeni, mogoče upodobiti z zelo preprosto risbico, z eno najbanalnejših geometrijskih oblik, kar jih obstaja: z enakokrakim trikotnikom. Rekla sta, da je rekel, da tri črte predstavljajo tri glavne človeške strasti. Vtem ko je s prstom narisal v zrak trikotnik, je te strasti tudi poimenoval, toda zaradi pijače sta si zapomnila samo eno, osnovno strast. Dobro, ta je bila torej najpomembnejša.«

Potrkanje se je spremenilo v podrsavanje lesa ob kamen. Slikar je vstal, odprl vmesna vrata in stopil do

okna v hladni in temni sobi zadaj, kjer so stale ali visele slike, pripravljene za prodajo.

»In ta je?« je šepnil, vtem ko je z roko zdrsel po orošenem oknu. Curek vode je veselo šumeč padal v špranje na strehi iz valjanega železa, pod katero so bila zložena drva za naslednji mesec.

Preden je njegov sin v kuhinji odgovoril, počasi, z glasom, ki si ga nadene človek, kadar govori sam pri sebi, je že odkorakal do trikotnega stolčka, na katerem je podnevi spala mačka.

»Da bo vsako bitje, najsi se mu godi še tako bedno, zmeraj dalo vse od sebe, samo da bi še naprej živelo. Samo to. Biti in ostati.«

Vrgel je blazino s stolčka, ga prijel za noge in ga dvignil visoko nad glavo. Namesto da bi ga na vso moč vrgel v okno, je nekaj trenutkov mirno obstal v tej drži in ga potem skrajno previdno spet postavil na tla.

V njeni zadnji uri je ni mogel gledati.

Šestintridesetletna ženska, pred tednom dni še svetlolasa in cvetoča, ki se je z lesketajočimi krvavo rdečimi živalskimi očmi ozirala okrog sebe iz svoje postelje in iskala rešitev. Ko ga je opazila, je bil že pri vratih. Zadnje, kar je še opazil, preden je pobegnil iz sobe smrti, je bilo, da je njegov sin sedel na stol ob postelji, se sklonil tik nadnjo, tako da je bilo zanj že zelo nevarno, skoraj na robu samomora, in ji začel šepetati na uho.

Rad je imel vzdevke. Svojo prvo ženo je imenoval mala rdečelaska (ni bila majhna, rdečelasa pa je bila samo pri določeni osvetlitvi), njo pa je največkrat klical Ricky, a včasih tudi Maerti, kar je bilo pravzaprav samo ime za službo, ki jo je opravljala, ki jo je imela, ko je pred leti prišla k njemu v hišo. Po očetovi smrti je bila leto dni v